

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 5288-17 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – Ст. 88.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / Відп. ред. : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х. : Одиссей, 2013. – 1104 с.
4. *Spinov v. Ukraine*. Постанова Європейського Суду з прав людини від 27 листопада 2008 року (скарга № 34331/03); *Poltoratskiy v. Ukraine*. Постанова Європейського Суду з прав людини від 29 квітня 2003 року (скарга № 38812/97); *Kuznetsov v. Ukraine*. Постанова Європейського Суду з прав людини від 29 квітня 2003 року (скарга № 39042/97) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int>
5. *Yearbook of the European Convention on Human Rights, 1969 : The Greek Case / The European Commission and European Court of Human Rights*. – The Hague : Martinus Nijhoff, 1972. – 496 p.
6. *Ireland v. the United Kingdom*. Постанова Європейського Суду з прав людини від 18 січня 1978 року (скарга № 5310/71) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int>
7. *Mathew v Netherlands*. Постанова Європейського Суду з прав людини від 29 вересня 2006 року (скарга № 24919/03) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int>
8. *In re Winship*, 397 U.S. 358, 364. (1970) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://caselaw.lp.findlaw.com>
9. Флетчер Дж. Основные концепции современного уголовного права / Дж. Флетчер, А. В. Наумов. – М. : Юристъ, 1998. – 512 с.
10. *Henry A. Diamond. Reasonable Doubt : To Define, or Not to Define // Columbia Law Review*. – 1990. – Vol. 90, № 6. – P. 1716–1736. (1716) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jstor.org>
11. *James Q. Whitman. The Origins of Reasonable Doubt : Theological Roots of the Criminal Trial / James Q. Whitman*. – Yale University Press, 2008. – 288 p.
12. Леже Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход / Р. Леже. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – 584 с.
13. *Woolmington v DPP [1935] UKHL 1 (23 May 1935)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1935/1.html>
14. *Joel Samaha. Criminal Procedure, 8th edition*. – Cengage Learning, 2011. – 624 p.
15. Лузгин И. М. Расследование как процесс познания / И. М. Лузгин. – М. : ВШ МВД СССР, 1969. – 179 с.
16. Домбровский П. Г. Логика и теория судебных доказательств / Оптимизация расследования преступлений / П. Г. Домбровский. – Иркутск : ИГУ, 1982. – С. 10–21.
17. Алексеев С. С. Проблемы теории права / С. С. Алексеев. – Свердловск, 1973. – 360 с.
18. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / М. С. Строгович. – М. : Наука, 1968. – 469 с.
19. Савицкий В. М. Государственное обвинение в суде / В. М. Савицкий. – М. : Наука, 1971. – 343 с.

УДК 343.1

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ПОНЯТТЯ, СКЛАД І ВІДМІННІСТЬ ВІД ІНШИХ ПОРУШЕНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

**Томін Е.Є.,
здобувач**

Національна академія прокуратури України

Стаття присвячена такій тематичі як кримінально-процесуальні правопорушення. Зокрема розкривається сутність цього терміну та його відмінність від поняття порушення кримінально-процесуального законодавства. Визначаються ознаки та обов'язкові елементи складу кримінально-процесуального правопорушення. Кожний з елементів складу кримінально-процесуального правопорушення детально характеризується.

Ключові слова: кримінальний процес, кримінально-процесуальне правопорушення, поняття, складові елементи.

Tomin E.E. / УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ПРАВОНАРУШЕНИЯ: ПОНЯТИЕ, СОСТАВ И ИХ ОТЛИЧИЕ ОТ ДРУГИХ НАРУШЕНИЙ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА / Национальная академия прокуратуры Украины, Украина

Статья посвящена такой тематике как уголовно-процессуальные правонарушения. В частности раскрывается сущность этого термина и его отличие от понятия нарушения уголовно-процессуального законодательства. Определяются признаки и обязательные элементы состава уголовно-процессуального правонарушения. Каждый из элементов состава уголовно-процессуального правонарушения подробно характеризуется.

Ключевые слова: уголовный процесс, уголовно-процессуальное правонарушение, понятие, составляющие элементы.

Tomin E.E. / CRIMINAL PROCEDURE CONTRAVENTIONS CONCEPT, STRUCTURE AND THEIR UNLIKE OTHER VIOLATIONS OF THE CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION / National Academy of Prosecution of Ukraine, Ukraine

The article is devoted to such topics as criminal procedural violations. In particular signs of defined procedural act, the presence of which indicates that it is a criminal procedural violations, including: 1) actions is active or passive action – of inactivity that can manifest, particularly in non-compliance with some procedural duties; 2) the person criminal procedural violations – participant of criminal legal proceedings; 3) the damage inflicted or threatens to subjects of criminal legal proceedings; 4) wrongfulness – both violations and the legal consequences of its commission must be provided for directly to criminal procedural legislation; 5) punishability – is imposed on the offender definite restrictions.

Taking into account of this position is given author definition of violations of criminal procedure, namely that under this should understand under criminal procedural law is guilty act (action or inaction) committed member of the criminal proceedings, harming to subjects of criminal procedural relations for that the said law provides some punishment.

In the future, is determined list of articles of the Criminal Procedural Code of Ukraine, failure to comply with which gives reason to believe to commit criminal procedural violations. These norms are Articles 139, 179, 180, 323, 325, p. 2 c. 326, 327 and ch. 1, Art. 330 of the Code.

In addition, is given the definition of this of the term as a violation of criminal procedure, i.e. under criminal procedural law act (action or inaction), committed by participant criminal proceedings, that is in violation of rules (norms) of the criminal procedure law. However states that specified violation is not identical concepts of criminal procedural violations.

Key words: criminal procedure, criminal procedure violations, concepts, constituent elements.

Метою статті є визначення поняття кримінально-процесуального правопорушення, а також встановлення його відмінності від поняття порушення кримінально-процесуального законодавства.

Поняття кримінально-процесуального правопорушення залишається одним із маловивчених питань вітчизняної науки кримінального процесу. Окремі положення даного правового явища висвітлювалися в роботах Ю. П. Аленіна, В. Д. Берназа, Т. В. Варфоломєєвої, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, Ю. О. Гришина, Ю. М. Грошевого, О. Ф. Долженкова, А. Я. Дубинського, П. С. Елькінд, В. А. Журавля, В. С. Зеленецького, А. В. Іщенко, З. Ф. Ковриги, М. В. Костицького, В. Ю. Кузьмінової, В. С. Кузьмічова, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, С. Д. Лук'янчикова, В. Т. Маляренка, І. Є. Марочкіна, О. Р. Михайленка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, С. Г. Олькова, М. А. Погорецького, М. І. Сірого, С. М. Смокова, С. М. Стахівського, А. І. Столмакова, М. С. Строговича, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, В. Д. Чабанюка, В. Ю. Шепітька, В. П. Шибіки, М. Є. Шумила та інших.

Одним із перших серед науковців сформулював поняття кримінально-процесуального правопорушення М. С. Строгович, який вважав, що для кваліфікації діяння як правопорушення не потрібно встановлення вини, з'ясування суб'єктивної сторони вчиненого. Правопорушення взагалі може мати місце без правопорушника. Питання про вину підлягає обговоренню лише тоді, коли йдеться про притягнення такої особи до відповідальності. Саме поняття «правопорушення» не включає в себе як необхідний елемент вину в специфічно-юридичному значенні цього поняття (ставлення особи до своїх дій, їх наслідків у формі умислу чи необережності). Якщо діями особи порушений закон – це є порушення законності, порушення права, тобто правопорушення, і воно повинно бути усунено. Встановлення ж вини правопорушника необхідно тоді, коли вирішується питання про його відповідальність за правопорушення [1, с. 194–195]. З міркуваннями автора важко погодитися. Не складно побачити, що шляхом такого широкого визначення поняття кримінально-процесуального правопорушення вчений фактично ототожнив останнє з будь-яким порушенням норм кримінально-процесуального права.

Найбільш ґрунтовне дослідження аналізованого поняття здійснив у своїй докторській дисертації С. Г. Ольков, який вважає, що кримінально-процесуальне правопорушення – це безпосередньо закріплене (тобто не тільки заборонене) в законі винне, суспільно шкідливе (або суспільно небезпечне – для злочинів) діяння деліктоздатного суб'єкта, що полягає в порушенні норм (норми) кримінально-процесуального права, за яке передбачено ретроспективну юридичну відповідальність і застосування негативних санкцій як кримінально-процесуальної, так й іншої галузевої належності [2, с. 46; 3, с. 12].

Так само, інші сучасні науковці під правопорушенням у кримінально-процесуальному праві розуміють одну із форм протиправної поведінки у сфері кримінального судочинства, виражену в діянні (або бездіяльності), а також у системі дій учасника кримінального судочинства, заборонених нормами кримінально-процесуального законодавства, порушення вимог і принципів кримінально-процесуального закону, конституційних принципів, учинених шляхом невиконання обов'язків або їх неналежного виконання [4, с. 125]. На думку А. І. Столмакова, кримінально-процесуальне правопорушення – це винне, протиправне діяння суб'єкта кримінального судочинства, що полягає в порушенні процесуальних обов'язків і заподіює шкоду правозастосовному процесу, заборонене кримінально-процесуальними санкціями саме цієї галузі права [5, с. 76].

Вітчизняний дослідник аналізованого поняття В. Д. Чабанюк зазначає, що кримінально-процесуальне правопорушення – це винне, суспільно-небезпечне діяння, вчинене суб'єктом кримінально-процесуальних правовідносин,

в порушення вимог 330 Кримінального процесуального кодексу України, законів України, Конституції України, рішень Європейського суду з прав людини, чинних міжнародно-правових договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, що завдає шкоди правам і законним інтересам учасникам процесу і тягне за собою відповідальність за їх вчинення [6, с. 185].

Аналіз наведених визначень надає можливість дійти висновку про те, що поняття кримінально-процесуального правопорушення характеризують такі ознаки: 1) діяння, що полягає в активних діях або пасивних – бездіяльності, що може полягати, зокрема, у невиконанні суб'єктом певних процесуальних обов'язків; 2) суб'єкт кримінально-процесуального правопорушення – учасник кримінально-процесуальних правовідносин; 3) шкода, що завдається або загрожує суб'єктам кримінально-процесуальних правовідносин; 4) протиправність – як саме правопорушення, так і правові наслідки його вчинення повинні бути безпосередньо передбачені у кримінальному процесуальному законодавстві; 5) караність – на правопорушника накладається певне стягнення.

Отже, на нашу думку, кримінально-процесуальне правопорушення – це передбачене кримінальним процесуальним законодавством винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене учасником кримінального провадження, що завдає шкоди суб'єктам кримінально-процесуальних відносин, за яке зазначеним законодавством передбачено певне стягнення.

Такі правопорушення передбачено, зокрема, статтями 139, 179, 180, 323, 325, ч. 2 ст. 326, 327 і ч. 1 ст. 330 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Кримінально-процесуальні правопорушення слід відрізняти від інших порушень кримінального процесуального законодавства (пропонуємо їх також називати «кримінально-процесуальні порушення»), оскільки останні характеризуються передусім тим, що внаслідок їх вчинення може завдатися шкода лише учасникам кримінально-процесуальних відносин; така шкода взагалі може не завдатися (на відміну від правопорушення); кримінально-процесуальне порушення може бути вчинено лише учасником кримінального провадження, тоді як правопорушення може вчинити будь-яка особа (загальний суб'єкт); не є обов'язковою ознакою кримінально-процесуального порушення наявність вини його суб'єкта; вчинення правопорушення тягне за собою настання юридичної відповідальності особи, яка його вчинила (покарання або стягнення), утім кримінально-процесуальне порушення може зумовлювати настання правових наслідків, які не є покаранням чи стягненням (при цьому такі правові наслідки мають бути передбачені саме кримінальним процесуальним законодавством).

Отже, кримінально-процесуальне порушення – це передбачене кримінальним процесуальним законодавством діяння (дія або бездіяльність), вчинене учасником кримінального провадження, що полягає у порушенні останнім норми (норм) кримінально-процесуального права.

Таке порушення не є тотожним поняттю кримінально-процесуального правопорушення. Останнім можна визнавати тільки ті кримінально-процесуальні порушення, яким притаманні ознаки правопорушення.

Поняття правопорушення нерозривно пов'язано з поняттям юридичної відповідальності. При цьому підставою юридичної відповідальності усі правознавці одностайно визнають факт вчинення правопорушення. Так, О. В. Котюк пише, що підставами юридичної відповідальності є склад правопорушення, деліктоздатність (осудність, дієздатність) суб'єкта, його вік і наявність законодавства [7, с. 122–124]. На думку П. М. Рабіновича, юридична відповідальність виникає з моменту вчинення правопорушення як юридичного факту, що викликає відповідне пра-

вовідношення [8, с. 137]. М. С. Кельман та О. Г. Мурашин під підставами притягнення до юридичної відповідальності розуміють: наявність правової норми, що передбачає склад правопорушення; юридичний факт – вчинення самого правопорушення; наявність правозастосовного акта, що набрав чинності [9, с. 193].

Аналізуючи наведені вище визначення, можна дійти висновку про те, що усі автори у контексті визначення підстави юридичної відповідальності розглядають останню через призму саме ретроспективної відповідальності.

Ми поділяємо позицію тих вчених, які фактично підставою юридичної відповідальності визнають юридичний факт (саме правопорушення), без якого неможливе виникнення правовідносин відповідальності. Однак ці відносини не можуть виникати як правові, якщо модель правопорушення (елементи складу і санкції) не буде передбачена у правовій нормі. Отже, лише необхідний зв'язок і єдність ідеального та реального – нормативних і фактичних підстав – відповідатиме вимогам законності при притягненні особи до юридичної відповідальності [10, с. 358].

Виходячи з концепції єдності правових і матеріальних підстав юридичної відповідальності, однією з її фактичних підстав є склад правопорушення, що містить сукупність об'єктивних та суб'єктивних ознак, необхідних для визнання винного діяння правопорушенням, а особи – винною у його вчиненні. Значення складу правопорушення полягає передусім у тому, що він виступає єдиною і достатньою правовою підставою ретроспективної юридичної відповідальності особи.

У загальній теорії права під юридичним складом будь-якого правопорушення зазвичай розуміють сукупність закріплених у законі ознак, за наявності яких суспільно-небезпечне або шкідливе діяння визнається правопорушенням [11, с. 146].

Дещо розширену дефініцію складу правопорушення надає російський вчений О. Б. Агапов. На його думку, склад правопорушення являє собою сукупність елементів, що характеризують суспільну небезпеку (суспільну шкідливість) правопорушення, до яких належать: зміст проступку (об'єктивна сторона), психоемоційний статус учасників (суб'єктивна сторона та суб'єкт), а також об'єкт протиправного посягання [12, с. 33].

У вітчизняній юридичній літературі складом правопорушення називають сукупність передбачених законом ознак, за наявності яких діяння визнається правопорушенням [13, с. 230].

Склад правопорушення (злочину, адміністративного чи дисциплінарного проступку, цивільного правового делікту) як юридична підстава юридичної відповідальності визнається усіма українськими вченими, однак трактується як певна наукова (теоретична) абстракція, оскільки наразі не має закріплення у законодавчих актах України.

Значення поняття «склад правопорушення» важко переоцінити: 1) склад правопорушення сприяє виявленню найбільш істотних ознак антигромадських діянь і установленню належних санкцій; 2) він виступає у ролі головного інструменту юридичної кваліфікації фактичних діянь, що мають ознаки делікту, та критерієм обрання адекватних заходів впливу на порушника; 3) склад делікту сприяє диференціації деліктів, забезпечує розмежування різних видів юридичної відповідальності: кримінальної, адміністративної, дисциплінарної тощо; 4) як теоретична конструкція він сприяє правильному тлумаченню змісту юридичних норм, допомагає навчанням та підвищенню рівня кваліфікації юристів, правоохоронців, вдосконаленню правової культури громадян.

У юриспруденції до структури (складу) правопорушення прийнято відносити такі чотири елементи: 1) об'єкт, 2) об'єктивну сторону, 3) суб'єкта і 4) суб'єктивну сторону.

Об'єктом правопорушення більшість вітчизняних юристів визнають суспільні відносини, які охороняються

правом і на які посягає протиправне діяння особи. Теорія об'єкта посягання, а також об'єкта правової охорони найбільш ґрунтовно розроблена в кримінальному праві, в якій, для позначення аналізованих категорій, застосовуються терміни «об'єкт злочину» і «об'єкт кримінально-правової охорони». Так, в українській кримінально-правовій доктрині, домінує позиція, згідно з якою об'єктом злочину визнаються суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом, і яким злочином завдається істотна шкода або створюється загроза її заподіяння [14, с. 53–54].

Ми погоджуємося з позицією більшості вчених і також позитивно сприймаємо концепцію «суспільні відносини як об'єкт посягання». Водночас вважаємо, що об'єктом кримінально-процесуального правопорушення можуть виступати не будь-які суспільні відносини, а лише ті з них, що врегульовані нормами кримінально-процесуального права. Власне таке правопорушення і називається кримінально-процесуальним тому, що при його вчиненні порушуються норми кримінально-процесуального права і завдається шкода кримінально-процесуальним відносинам.

Об'єктивною стороною правопорушення традиційно визнається зовнішній прояв протиправного діяння, яке завдає шкоди суспільним відносинам. Ознаками об'єктивної сторони, окрім самого протиправного діяння, також визнаються його шкідливі (суспільно небезпечні) наслідки, причинний зв'язок між діянням та шкідливими наслідками, а також місце, час, спосіб, обстановка, засоби та знаряддя вчинення правопорушення.

На думку В. Є. Севрюгіна, суспільна небезпечність і суспільна шкідливість – це дві якісні характеристики одного і того ж явища – правопорушення, які свідчать про його матеріальний характер. Суспільна небезпека та суспільна шкідливість виражаються у заподіянні чи загрозі заподіяння реальної шкоди. Утім суспільна небезпека характеризує злочин, за який встановлюються більш жорсткі санкції. Відповідно суспільна шкідливість свідчить про якісні властивості лише адміністративного проступку [15, с. 17].

Об'єктивна сторона кримінально-процесуальних правопорушень характеризується наявністю суспільно шкідливого діяння, що не становить суспільної небезпеки, адже наявність останньої наділяє таке правопорушення статусом злочину (кримінального правопорушення). Значене діяння може полягати як у вчиненні певної дії, так і в бездіяльності особи. При цьому бездіяльність суб'єкта кримінально-процесуального правопорушення, як правило, полягає у невиконанні покладених на нього як учасника процесу певних процесуальних обов'язків. Наприклад, у разі невиконання поручителем взятих на себе зобов'язань на нього накладається грошове стягнення в розмірі, визначеному в ст. 180 КПК України.

Наслідки протиправного діяння особи, що визнається кримінально-процесуальним правопорушенням, не є обов'язковою ознакою останнього, тобто склад будь-якого кримінально-процесуального правопорушення є формальним. Відповідно, при вирішенні питання щодо застосування стягнення до особи, яка вчинила таке правопорушення, суд може не встановлювати наявності причинного зв'язку між діянням правопорушника і наслідками його вчинення. Наявність інших об'єктивних ознак кримінально-процесуального правопорушення залежить від змісту диспозиції кримінально-процесуальної норми, що була порушена.

Суб'єкт правопорушення – це фізична особа (людина), яка вчинила правопорушення. Необхідною умовою визнання особи суб'єктом правопорушення є наявність у неї деліктоздатності, тобто закріпленої в законі здатності нести юридичну відповідальність за вчинене правопорушення. Рівень деліктоздатності залежить від віку особи, стану її фізичного та психічного здоров'я, посади та інших обставин [13, с. 230–231].

Особливістю кримінально-процесуального правопорушення є та обставина, що його суб'єктом може виступати лише учасник кримінально-процесуальних відносин. Однак не всі учасники таких відносин можуть виступати суб'єктами кримінально-процесуального правопорушення. Суб'єктами останнього можуть бути: підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, поручитель, цивільний відповідач, свідок, засталоодавець, перекладач, експерт і спеціаліст.

У кримінальному процесуальному законодавстві не передбачено санкцій за вчинення кримінально-процесуальних порушень представниками потерпілого та законними представниками, цивільними позивачами і їх представниками та законними представниками, представниками цивільного відповідача, особами, стосовно яких розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявниками, понятими, адвокатами (захисниками), секретарями судових засідань, судовими розпорядниками, працівниками оперативних підрозділів, слідчим і керівником органу досудового розслідування, прокурором, слідчим суддею, суддею, тому ці особи не є суб'єктами кримінально-процесуальних правопорушень. Утім зазначені особи можуть визнаватися суб'єктами інших кримінально-процесуальних порушень.

Отже, ретроспективна юридична відповідальність учасників кримінального процесу не є рівнозначною. Це знаходить вираз у тому, що відповідальність посадових осіб та органів у кримінальному процесі за порушення норм кримінально-процесуального права забезпечується, головним чином, за допомогою дисциплінарної та кримінальної відповідальності. Інші учасники кримінального процесу можуть нести адміністративну і кримінально-процесуальну відповідальність.

Суб'єктивна сторона правопорушення – це його внутрішня сторона, тобто психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно-шкідливого діяння і його наслідків. Це ставлення знаходить свій вияв у понятті вини, яка може мати форми умислу або необережності. Відповідно до те-

орії вини шкода є лише первинним поштовхом до деліктної і договірної відповідальності. Заподіяння шкоди саме по собі не є достатнім для притягнення особи до юридичної відповідальності. Відповідальність може і не настати, якщо буде доведено, що делікт відбувся поза волею і свідомістю особи.

У праві використовується таке універсальне визначення вини – це психічне ставлення особи до здійснених нею протиправних дій (діянь) та їх наслідків. Виступає у формі умислу (прямого чи непрямого) і необережності (недбалості та самовпевненості) [16, с. 60].

Отже, вина є обов'язковою ознакою кримінально-процесуального правопорушення, тому стягнення до особи не може бути застосоване у разі, якщо порушення норм кримінально-процесуального права відбулось поза свідомістю та/або волею особи, яка його вчинила. Так, якщо підозрюваний, який був у встановленому КПК України порядку викликаний, не з'явився через обставини, що не залежали від його волі (зокрема, тяжку хворобу), на нього повинно накладатися грошове стягнення, передбачене ст. 139 КПК України.

Водночас інші кримінально-процесуальні порушення можуть бути здійснені й за відсутності вини. Наприклад, у разі невиконання обов'язків засталоодавцем, застава звертається в дохід держави та зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України й використовується у порядку, встановленому законом для використання коштів судового збору відповідно до ч. 8 ст. 182 КПК України незалежно причин невиконання таких обов'язків засталоодавцем. Тобто зазначені правові наслідки щодо підозрюваного (чи обвинуваченого) настануть за відсутності вини останнього.

У контексті викладеного варто наголосити й на тому, що загальновідоме положення теорії права про єдність елементів складу правопорушення означає повну відсутність у діянні особи складу правопорушення у тому випадку, якщо не було встановлено хоча б однієї обов'язкової ознаки, яка утворює цей склад правопорушення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Строгович М. С. Основные вопросы советской социалистической законности / М. С. Строгович. – М. : Наука, 1966. – 252 с.
2. Ольков С. Г. Уголовно-процесуальныe правонарушения в российском судопроизводстве и общая теория социального поведения / С. Г. Ольков. – Тюмень, 1993. – 220 с.
3. Ольков С. Г. Типичные уголовно-процесуальныe правонарушения конституционных прав граждан и проблемы их предупреждения : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «уголовный процесс и криминалистика ; судебная экспертиза» / Ольков Сергей Геннадьевич. – М., 1991. – 24 с.
4. Вепрев В. С. Основания уголовно-процесуальной ответственности / В. С. Вепрев. – М. : Изд-во «Юрлитинформ», 2007. – 272 с.
5. Столмаков А. И. Понятие правонарушения по советскому уголовно-процесуальному праву / А. И. Столмаков // Изв. вузов. Правоведение. – 1980. – № 1. – С. 71–76.
6. Чабанюк В. Д. Кримінально-процесуальні правопорушення в досудовому провадженні та відповідальність за їх вчинення : дис... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В. Д. Чабанюк. – К., 2009. – 225 с.
7. Котюк В. О. Теорія права : Курс лекцій / В. О. Котюк. – К. : «Вентурі», 1996. – 208 с.
8. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Навч. посіб. / П. М. Рабінович. – К. : Атіка, 2001. – 176 с.
9. Кельман М. С. Загальна теорія права : Підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2002. – 475 с.
10. Загальна теорія держави і права : Підручник / За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2002. – 432 с.
11. Кравченко В. В. Правознавство : Навч. посіб. / В. В. Кравченко, О. П. Савчук. – К. : Атіка, 2005. – 560 с.
12. Агапов А. Б. Административная ответственность / А. Б. Агапов. – М. : Статут, 2000. – 251 с.
13. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права : Навч. посіб. / С. Л. Лисенков. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 355 с.
14. Музыка А. А. Предмет злочину : теоретичні основи пізнання : Монографія / А. А. Музыка, Є. В. Лашук. – К., 2011. – 208 с.
15. Севрюгин В. Е. Понятие правонарушения и проступка по административному законодательству / В. Е. Севрюгин. – М. : Акад. МВД СССР, 1988. – 52 с.
17. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко та ін. ; за заг. ред. О. В. Зайчука ; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.